

קול צופיך

מִרְוֹן הָרֶאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֶה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הַרְבֵּי מִרְדְּכִי אֱלִיהוֹ זְצוּק"ל

תְּצוּהוּ - תִּשׁ"ס - מֵאֵת מִרְוֹן הָרֶאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֶה"ג מִרְדְּכִי אֱלִיהוֹ זְצוּק"ל

עֲבוּדָה. (ב) לֹא נִתְּנָה תּוֹרָה לְמַלְאכֵי הַשָּׂרָה (עֵינֵי רַמְבַּ"ם הַלְכוֹת כָּלִי הַמִּקְדָּשׁ פִּי"ח הִי"א, הִי"ב רַבב"ד וְכֹסֶף מִשְׁנָה ש"ס).

איזה בגד חייב בציצית?

בגמרא יש מחלוקת (מנחות לט) בין רב נחמן לרבא איזה בגדים חייבים מציצית מדין תורה? לדעת רבא כל הבגדים חייבים בציצית מהתורה אפילו שהם עשויים כותנה וצמר גפן ומשי וכד', ובבגדים אלו אפשר להטיל ציציות של צמר ופשתים - כי ציציות של צמר ופשתים פוטרין בגדי צמר ופשתים, ופוטרתם גם בבגדים עשויים ממין אחר. אבל ציציות שעשויות משאר מינין שאינם צמר ופשתים כגון כותנה וצמר גפן ומשי - במינן פוטרין, שלא במינן אין פוטרין. רב נחמן חולק עליו ופוסק כדתנא דבי רבי ישמעאל, שאמר "הואיל ונאמרו בגדים בתורה סתם, ופרט לך הכתוב באחד מהן צמר ופשתים, אף כל צמר ופשתים". לדעת רב נחמן בגדים מכותנה ומשי וכד' פטורים מהתורה מציצית אע"פ שיש להם ארבע כנפות. וחכמים חייבו אותם בציצית מכיון שמצוות ציצית חשובה מאוד.

הרמב"ם פסק כדעת רב נחמן ותנא דבי רבי ישמעאל שרק בגד צמר ופשתים חייב בציצית מהתורה וכך כתב בהלכות ציצית (פרק ג, הלכה א ב): "כסות שחייב אדם לעשות בה ציצית מן התורה היא כסות שיש לה ארבע כנפים או יותר על ארבע. ותהיה מדתה כדי שיתכסה בה ראשו ורובו של קטן המתהלך לבדו בשוק ואינו צריך אחר לשומרו ולילך עמו. ותהיה הכסות של צמר או של פשתן בלבד. אבל טלית של שאר מינין כגון בגדי משי ובגדי צמר ובגדי צמר גמלים וצמר ארנבים ונוצה של עזים וכיוצא בהן אין חייבין במצוות ציצית אלא מדברי חכמים כדי להזהר במצוות ציצית. והוא שתהיה מרובעת או יותר על ארבע, ויהיה שיעורה כשיעור שאמרנו, שכל הבגדים האמורים בתורה סתם אינם אלא צמר ופשתים בלבד". והשיג הראב"ד עליו ולדעתו חייב מהתורה גם טלית של שאר מינים. וכך פסקו ר"ת (תוס' דף לט) ורש"י והרא"ש כיון שרבא הוא בתרא. והלכתא כבתרא.

ובשו"ע (אורח חיים סימן ט, סעיף א) פסק כרמב"ם "אין חייב בציצית מן התורה, אלא בגד פשתים או של צמר רחלים, אבל בגדי שאר מינים אין חייבים בציצית אלא מדרבנן".

וברמ"א פסק כר"ת ורש"י "דכולהו חייבין מדאורייתא והכי הלכתא".

ישתדל להתחייב בציצית

ואף על פי שמעיקר הדין חייב אדם ללבוש ציצית רק אם הוא לובש בגד של ארבע כנפות. עם כל זה טוב שילבש אדם בגד ארבע כנפות כדי שיתחייב בציצית. וכמו שמובא בגמרא (מנחות מא, א): "דמלאכא אשכחיה לרב קטינא דמיכסי סדינא, אמר ליה: קטינא, קטינא, סדינא בקייטא וסרבלא בסיוטא, ציצית של תכלת מה תהא עליה? אמר ליה: ענשיתו אעשה? אמר ליה: בזמן דאיכא ריתחא ענשיתו". (תרגום: מלאך פגש את רב קטינא לובש סדין בלי ארבע כנפות ומימלא בלי ציצית. אמר המלאך לרב קטינא: אם תלבש בקיץ סדין ובחורף סרבל ושניהם בלי ארבע כנפות לא תקיים מצוות ציצית!! אם כן ציצית של תכלת מה תהא עליה? שאל רב קטינא: והרי מצוות ציצית היא מצוות עשה, וחייב בה אדם רק אם יש לו בגד עם ארבע כנפות. האם אתם מענישים מי שלא מקיים מצוות ציצית שחיובה כזה? ענה המלאך: בעת כעס מענישים גם על אי קיום מצוה כמו ציצית!) ולכן ישתדל כל אדם ללבוש בגד שחייב בציצית. והוא בגד שיש לו ארבע כנפות, שמים לפניו ושתיים לאחוריו. וישים בו ארבע ציציות. וכדי שהחיוב יהא חיוב מהתורה יקח בגד שחייב מהתורה בציצית. וכדלעיל, לרש"י ולרמ"א יקח כל בגד ארבע כנפות, ולרמב"ם ולשו"ע יקח בגד צמר. המשני"ב וכה"ח כתבו שעדיף ללבוש בגד צמר שחייב לכל הדעות בציצית. (שו"ע סימן ט, סעיף א ב ג כה"ח ח משנ"ב ה). וכן כתב בא"ח (נח, א): "ולכן ראוי לכל ירא שמים להזהר בין בטלית גדול בין בטלית קטן ללבוש של צמר רחלים, ויהיו החוטין גם כן מצמר רחלים, ובה נמצא מקיים מצוות עשה מן התורה ויוצא ידי חובה בציציות אליבא דכולי עלמא בלי שום פקפוק". לפני מספר שנים היה קשה להוציא טלית מצמר והיו עושים רק מכותנה. וברוך ה' נשתנו העיתים ורבים נוהגים כשו"ע.

השיעור לעילוי נשמת:

מִרְוֹן הָרֶאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֶה"ג מִרְדְּכִי אֱלִיהוֹ זְצוּק"ל

פרשת השבוע: תצווה

הַשִּׁיעוּר נִמְסַר ע"י הַרְבֵּי מִרְדְּכִי אֱלִיהוֹ זְצוּק"ל, בִּשְׁנַת תִּשׁ"ס.

הלכות ציצית

אחשוורוש לובש בגדי כהן גדול

הגמרא במסכת מגילה מספרת שאחשוורוש עשה את סעודתו כסעודת שמחה על כך שבית המקדש השני לא נבנה ככלות שבעים שנה לחורבן הבית הראשון. שהרי בזמן חורבן הבית הראשון ניבא ירמיהו שהבית השני יבנה אחר שבעים שנה, וכשעברו לפי חשבוננו של אחשוורוש שבעים ולא נבנה הבית - עשה סעודת שמחה. וטעה אחשוורוש בחשבון כמו שטעו גדולים וטובים ממנו, ומיד כשהגיע הזמן נבנה הבית השני וזה היה שנתים אחרי שירד אחשוורוש ממלכותו.

בשמחתו זו המוטעית השתמש אחשוורוש בכלי בית המקדש (מגילה יב) להדגיש את שליטתו וגם לבש בגדי כהן גדול. הוא גם ניסה לישב על כסאו של שלמה המלך ללא הצלחה גדולה (תרגום שני). ועם כל הצער יש כאן גם פלא גדול אחשוורוש המולך על העולם העשירי מכל שרצפת ארמונו עשויה בהט ויש ודר וסוחרת יודע הוא ויודעים כל הנוכחים שאין כבוד יותר גדול מללבוש בגדי כהן גדול העשויים לכבוד ולתפארת. עם כל רשעותם וגאוות ליבם הם ידעו את האמת. ואע"פ שהבגדים היו מחוץ למקדש ובידים טמאות - עם כל זה לא פרחו מהבגדים השפעתם הקדושה.

אלכסנדר מול בגדי כהן גדול

שמעון הצדיק היה כהן גדול בזמן הבית השני. בזמנו כבש אלכסנדר מוקדון את רוב העולם הידוע בימים ההם ורדה בעמים ביד קשה, רק בעם ישראל לא נגע לרעה. הגמרא (יומא דף סט, א) מספרת כיצד אירע הדבר, כיצד בגדי כהן גדול השפיעו גם על הגוי הזה: "יום שבקשו כותיים את בית אלהינו מלאכסנדרוס מוקדון להחרבו ונתנו להם. באו והודיעו את שמעון הצדיק. מה עשה? לבש בגדי כהונה, ונתעטף בבגדי כהונה, ומיקירי ישראל עמו, ואבוקות של אור בידיהן, וכל הלילה הללו הולכים מצד זה והללו הולכים מצד זה עד שעלה עמוד השחר. כיון שעלה עמוד השחר אמר להם (אלכסנדרוס לעבדיו): מי הללו? אמרו לו: יהודים שמרדו בך. כיון שהגיע לאנטיפטרוס זרחה חמה, ופגעו זה בזה. כיון שראה לשמעון הצדיק, ירד ממרכבתו והשתחוה לפניו. אמרו לו: מלך גדול כמותך ישתחוה ליהודי זה? אמר להם: דמות דיוקנו של זה מנצחת לפני בבית מלחמתי. - אמר להם: למה באתם? - אמרו: אפשר בית שמתפללים בו עליך ועל מלכותך שלא תחרב - תעזוב גויים להחרבו? - אמר להם: מי הללו? - אמרו לו: כותיים הללו שעומדים לפניך. - אמר להם: הרי הם מסורים בידיכם. מיד נקבום בעקביהם ותלאום בזנבי סוסייהם, והיו מגררין אותן על הקוצים ועל הברקנים עד שהגיעו להר גריזים. כיון שהגיעו להר גריזים חרשוהו, וזרעוהו כרשנין. כדרך שבקשו לעשות לבית אלהינו. ואותו היום עשאוהו יום טוב".

ובגמרא שם הקשו איך לבש שמעון הצדיק את בגדי הכהונה מחוץ לבית המקדש? הרי הבגדים הללו הם קודש? ועוד הרי יש בהם כלאים, ורק בשעת עבודה הותר ללבושם? ותירצו בענין זה כמה תירוצים: (א) ששמעון הצדיק לא לבש את בגדיו האמיתיים אלא בגדי הדומים לבגדי כהן גדול, בגדי יצוג, לכבוד אלכסנדרוס. (ב) ועוד תירצו: "עת לעשות לה' הפרו תורתך". וכדי שלא יחרב אלכסנדר את ירושלים התירו בהוראת שעה ללבוש הבגדים כי ידע שמעון הצדיק את כוחם והשפעתם. (ולכאורה היו יכולים לתקן שלא היה בהם כלאים). ועוד הקשו (קידושין נד) שם כיצד כהן רגיל נח לרגע עם בגדיו? למה זה לא מעילה בקודש? הרי בגדים של כהן הם הקדש וברגע שינוח הכהן לרגע מעבודתו הרי לכאורה מעל בהקדש? ותירצו בענין זה כמה תירוצים: (א) כהנים זריזים הם ולא נחים בשעת

קול צופיך

מִן הָרֹאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֶה"ג הַמְּקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הֶרֶב מֵרַדְכִי אֱלִיהוֹ זְצוּק"ל

תְּצוּהוּ - תִּשְׁ"ס - מֵאֵת מֵאֵת מִן הָרֹאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֶה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוֹ זְצוּק"ל

טוֹוִיָּה לְשִׁמָּה

בְּשׁוּ"ע (סִימָן יא, סעיף א): "הַחוּטִין, צֶרֶךְ שִׁהְיוּ טוֹוִין לְשִׁמָּה שִׁיאֲמַר בְּתַחֲלַת הַטוֹוִי שֶׁהוּא עוֹשֶׂה כֵּן לְשִׁם צִיצִית, או שִׁיאֲמַר לֹאשֶׁה: "טוֹוִי לִי צִיצִית לְטִלִית"; וְאִם לֹא הָיוּ טוֹוִין לְשִׁמָּה - פְּסוּלִים". וּבִרְמ"א "וְיֵשׁ מַחְמִירִין אֲפִילוֹ לִנְפֹּץ לְשִׁמָּה וְהַמְנַהֵג לְהַקֵּל בְּנִפּוֹץ". וְכִּיּוֹם אֵין בְּשׁוֹק חוּטִים מִשִּׁי או נִילוֹן לְשִׁמָּה וְאֲפִילוֹ חוּטִי צֶמֶר גָּפֶן טוֹוִים לְשִׁמָּה קֶשֶׁה לְמַצּוֹא אִם לֹא שִׁישׁ אָדָם מִיּוֹחַד שִׁטּוּהוּ לוֹ. וְאֵעִי"פ שְׂצִיצוֹת צֶמֶר מוֹעִילוֹת לְכָל בְּגָד, יֵשׁ חוּלְקִים כְּדֹלֵעַל שְׁלֹכֹתָהּ צֶרֶךְ צִיצִית כּוֹתֶנָה וְכֹד' וּלְכַתְחִילָה כֶּךָ רֹאיוֹ. וּבִנְיָלוֹן וּמִשִּׁי שְׁבוּדָאֵי אֵין טוֹוִים לְשִׁמָּה אֲפֶשֶׁר לְהַטִּיל רֶק צִיצִיתוֹת שֶׁל צֶמֶר רַחֲלִים. וְלִכֵּן הַקּוֹנֵה חוּטִין לְצִיצִית יִבְדּוֹק הִיטֵב שֶׁהַחוּטִין טוֹוִין לְשִׁמָּה וְהַטֵּב בְּיוֹתֵר לִיקַח חוּטִי צֶמֶר שְׂעוּשִׁים בִּיד לְשִׁמָּה (בִּאֲ"ח לֶךְ דָּךְ יח).

וּבַעֲנֵן זֶה יֵשׁ שׁוֹאֲלִים הָאֵם מוֹתֵר לְקִשּׁוֹר בְּלִילָה? הֲרִי לִילָה לֹא זִמָּן צִיצִית? וְאִם זֶה "תַּעֲשֶׂה וְלֹא מִן הַעֲשׂוֹי" כִּיּוֹן שֶׁבְּבוֹקֵר שְׁמִיעֵי זִמָּן הַחִיּוּב זֶה כַּעֲשׂוֹי מֵאֲלֹוֹ. וְיֵשׁ חוּלְקִים. וְלַהֲלַכָּה מוֹתֵר.

כְּסוּת לִילָה - בְּגָד יוֹם בְּלִילָה

הַפְּסוֹק אוֹמֵר עַל צִיצִית "וְרֹאִיתָ אוֹתוֹ וְזָכַרְתָּ אֶת כָּל מִצְוֹת ה' וְחִמְמִינוּ לְמַדּוֹ מִכָּאֵן שְׂכָסוֹת יוֹם חִיּוּב וְכָסוֹת לִילָה מְצִיצִית. הַשְּׂאֵלָה הִיא מֵהִי "כְּסוּת לִילָה". הָאֵם הַכּוֹנֵה לְכָל כְּסוּת שְׁלֹבֶשִׁים בְּלִילָה אֲפִילוֹ הִיא בְּגָד רִגְלִי. או דּוֹקָא כְּסוּת שְׁמִיּוּחַדָּת לִילָה כְּפִיגִימָה שִׁישׁ לֹא אַרְבַּע כְּנָפוֹת - פְּטוּרָה, אֲבָל אִם לֹבֶשׁ בְּלִילָה בְּגָד שֶׁל יוֹם - חִיּוּב: בְּבֵית יוֹסֵף (סִימָן יח) הֵבִיא אֶת הַמְּחֻלָּקֹת: וְכַתֵּב הָרֹא"שׁ בְּרִישׁ הַלְלוֹת צִיצִית (ס"א) שְׁסוֹג הַבְּגָד קוֹבֵעַ אִם הוּא בְּגָד יוֹם - חִיּוּב אֲפִילוֹ לֹבֶשׁ בְּלִילָה. וְאִם זֶה בְּגָד שְׁמִיּוּחַד לִילָה - פְּטוּר אֲפִילוֹ לֹבֶשׁ בְּיוֹם. וְכַתֵּב הָרֹא"שׁ: וְנִרְאָה לִי דִכִּי הִכִּי דְכָסוֹת לִילָה פְּטוּר אֲפִילוֹ בְּיוֹם, הִכִּי נִמִּי כְּסוּת יוֹם חִיּוּב אֲפִילוֹ בְּלִילָה. וְכֵן כַּתֵּב בְּסִפֵּר הַמַּצּוֹת (סִמָּ"ק ס"א) שֶׁרִצֵּב"א הִיא מְבָרֵךְ בְּלִיל יוֹם הַכְּפּוּרִים כְּשֶׁהִיא מִתְעַטֵּף בְּטִלְתּוֹ אֲפִילוֹ אַחֲרֵי הַשְּׂקִיעָה. וְכֵן מִשְׁמַע בִּירוּשָׁלַיִם דִּפְרַק קָמָא דְקִדּוּשִׁין (ה"ז) ע"כ'.

אֲבָל לְדַעַת הַרְמַב"ם מֵהַ שְׁקוּבָה הוּא הַזִּמָּן. אִם לֹבֶשׁ בְּגָד לִילָה בְּיוֹם - חִיּוּב וְאִם לֹבֶשׁ בְּגָד יוֹם בְּלִילָה - פְּטוּר. וְכֵן כַּתֵּב (בִּפְרָק ג', הַלָּכָה ח) שֶׁהַחִיּוּב תִּלּוֹי בִּשְׂעָה שְׁלֹבֶשִׁים אֶת הַבֵּית, שְׂכַתֵּב: 'מוֹתֵר לְאָדָם לְלַבֵּשׁ צִיצִית בְּלִילָה בֵּין בְּחוּל בֵּין בְּשֶׁבֶת וְאֵעִי"פ שֶׁאֵינוֹ זִמָּנָה וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִבְרַךְ. וּמֵאִמַּתִּי יִבְרַךְ עַל צִיצִית בְּשַׁחַר; וְכִי הֲרִי שֶׁשֶׁתֵּם וְכַתֵּב שֶׁאֵינוֹ מְבָרֵךְ עַל צִיצִית בְּלִילָה, וּמְבָרֵךְ עָלָיו בְּשַׁחַר וְלֹא חִילֵק בֵּין כְּסוּת הַמִּיּוּחַד לְיוֹם לְכָסוֹת הַמִּיּוּחַד לְלִילָה."

פֶּסֶק הַבֵּית יוֹסֵף כַּתֵּב בְּהַגְהוֹת מִיַּמֵּינוֹת (פ"ג אוֹת ז) שֶׁרִשִּׁי פִּירֵשׁ כְּדַבְרֵי הַרְמַב"ם וְרַבֵּינוֹ שֶׁמִּשְׁשׁוֹן פִּירֵשׁ כְּרַבֵּינוֹ תָּם וְכֵן רֹא"ם (נִרְאִים הַשֵּׁלֶם ס"א תא). וְלַעֲנִין הַלָּכָה נִקְטִינָה כְּהַרְמַב"ם דְּרַב מוֹבָהֵק הוּא וְכֵל שֶׁכֵּן דִּרְשִׁי סִבְרָא לִיָּה כּוֹתִיָּה וְעוֹד דִּסְפֵּק בְּרִכּוֹת הַלָּקָל". וּבְשׁוּ"ע הֵבִיא אֶת שְׁתֵּי הַדְּעוֹת (סִימָן יח סעיף א): "לִילָה לֹא זִמָּן צִיצִית הוּא, דֹּאמַעִיט מִ"וִּירָאִיתָ אוֹתוֹ" (בְּמַדְבָּר טו, לט) לְהַרְמַב"ם, כֹּל מֵהַ שְׁלֹבֶשׁ בְּלִילָה פְּטוּר אֲפִילוֹ הוּא מִיּוֹחַד לְיוֹם, וְמֵהַ שְׁלֹבֶשׁ בְּיוֹם חִיּוּב, אֲפִילוֹ מִיּוֹחַד לִילָה. וְלַהֲרָ"שׁ, כְּסוּת הַמִּיּוּחַד לִילָה, פְּטוּר, אֲפִילוֹ לֹבֶשׁ בְּיוֹם, וְכָסוֹת הַמִּיּוּחַד לְיוֹם וְלִילָה, חִיּוּב, אֲפִילוֹ לֹבֶשׁ בְּלִילָה". וְהַפְּסוֹקִים הֵבִינוּ שֶׁהַשְּׂעוֹי לֹא הִכְרִיעַ בֵּינֵיהֶם, וְעַל כֵּן פֶּסֶק הַחֲמִיר כְּשֶׁתִּיהֶם וְלֹא מְבָרְכִים אֲלֵא אִם לֹבֶשׁ בְּיוֹם כְּסוּת הַמִּיּוּחַד לְיוֹם או מִיּוֹחַד לְיוֹם וְלִילָה. (בִּא"ח לֶךְ דָּךְ טו מִשְׁנִי"ב ב וְכִה"ח ט). וּבִרְמ"א גַּם כַּתֵּב כֵּן: "וְיִסְפֵּק בְּרִכּוֹת לְהַקֵּל. ע"כ אֵין לְבָרֵךְ עָלָיו אֲלֵא כְּשֹׁלֶבֶשׁ בְּיוֹם הוּא מִיּוֹחַד ג"כ לְיוֹם. וְאַחֲרֵי תַּפְלַת עֲרִבְתָּ, אֵעִי"פ שֶׁעֲדִינָן יוֹם הוּא - אֵין לְבָרֵךְ עָלָיו. וּבְלִיל יוֹם כְּפּוּרִים (שְׁלֹבֶשִׁים טִלְתִּי לְהַדְמוֹת לְמַלְאָכִים) יִתְעַטֵּף בְּעוֹד יוֹם וְיִבְרַךְ עָלָיו". וְאִם אַחֲרֵי אֶת הַזִּמָּן - יִתְעַטֵּף בְּלִי בְּרַכָּה (מִשְׁנֵה"ב ז כה"ח יג טו). וְעֵינִין בְּמֵה שְׂכַתֵּב שֶׁם מִתִּי יֵשׁ לִשְׁי"ץ או הַאוֹמֵר קִדִּישׁ יִתּוֹם לְלַבֵּשׁ טִלְתִּי אֲפִילוֹ בְּלִילָה - כִּה"ח יא יב).

הָאֵם בְּלִילָה לֹבֶשִׁים צִיצִית?

בְּגִמְרָא (מִנְחוֹת מ"ג ב): "תִּיר: חֲבִיבִין יִשְׂרָאֵל שֶׁסִּיבְבֵן הַקְּבִי"ה בְּמִצְוֹת, תַּפְלִין בְּרֹאשֵׁיהֶן וְתַפְלִין בְּזִרְעוֹתֵיהֶן וְצִיצִית בְּבִגְדֵיהֶן וּמִזוּזָה לְפִתְחֵיהֶן, וְעִלְיָהן אֲמַר דּוֹד: (תַּהֲלִים קִיט) 'שֶׁבַע בְּיוֹם הַלֵּלֶתִיךָ עַל מִשְׁפָּטִי צִדְקָךְ' וּבִשְׂעָה שֶׁנִּכְנַס דּוֹד לְבֵית הַמֶּרְחָץ וְרָאָה עֲצֻמוֹ עוֹמֵד עֵרֹם, אֲמַר: אוֹי לִי שֶׁאֲעֻמֵּד עֵרֹם בְּלֹא מִצְוָה; וְכִיּוֹן שֶׁנִּזְכַּר בְּמִלָּה שֶׁבִּשְׁבַּר נִתְיַשְּׁבָה דַּעַת, לֵאחֲרַי שִׁצָּא, אֲמַר עֲלֵיהִי שִׁירָה, שֶׁנֶּאֱמַר: (תַּהֲלִים יב) 'לְמַנְצָה עַל הַשְּׁמִינִת מִזְמוֹר לְדוֹד'. עַל מִלָּה שֶׁנִּתְנָה בְּשִׁמְיָנִי". הַקְּשׁוֹ עַל דּוֹד הַמֶּלֶךְ מִפְּנֵי מֵה לֹא אֲמַר דּוֹד "אוֹי לִי" בְּלִילָה שֶׁאֵין לוֹ צִיצִית וְתַפְלִין. וּמִכָּאֵן רָצוּ לְהוֹכִיחַ שֶׁבְּלִילָה לִבֵּשׁ דּוֹד הַמֶּלֶךְ צִיצִית. וְדַחוּ רֹאִיָּה זֶה שֶׁבְּלִילָה לֹא אֲמַר דּוֹד כִּי הִיתָה לוֹ מִזוּזָה בְּפִתְחוֹ, מֵהַ שֶׁאֵין כֵּן בְּבֵית הַמֶּרְחָץ. שֶׁהִי לְדוֹד הִיא פִּיאוֹת גַּם בְּחַיּוֹתוֹ בְּבֵית הַמֶּרְחָץ וְקִיָּים בּוֹדָאֵי עוֹד מִצְוֹת תְּמִידוֹת. אֲלֵא שֶׁחִפְשׁוֹ דּוֹד מִצְוֹת כּוֹלֶלֶת כְּמוֹ צִיצִית או תַּפְלִין וְכֵן הִיא הַמִּלָּה שֶׁנִּזְכַּר בָּהּ וְנָחָה דַּעַת. או שֶׁחִפְשׁ

אִם אֵין לוֹ בְּגָד צֶמֶר וְיֵשׁ לוֹ כּוֹתֶנָה או מִשִּׁי - אִיזָה עֲדִיף?

בְּשׁוּ"ת תוֹרָה לְשִׁמָּה (סִימָן ד) נִשְׁאֵל בְּשִׁאֲלָה זֹאת וְעֵנָה כִּי עֲדִיף בְּגָד צֶמֶר גָּפֶן וְכּוֹתֶנָה כִּיּוֹן שְׁמִשִּׁי לֹא הִיא בְּמַלְאֲכַת הַמִּשְׁכָּן כִּיּוֹן שֶׁאֵינוֹ מִמֵּין טְהוֹר. וְאֵעִי"פ שֶׁאֵין אִיסוּר כִּזֶּה בְּצִיצִית אֲלֵא רֶק בְּתַפְלִין, אֵעִי"פ יֵשׁ קְדִימָה הַכָּא לְטִלִית צֶמֶר גָּפֶן כִּי הַמִּשִּׁי הוּא מִן רוֹק מִפּוֹי שֶׁל תּוֹלַע שֶׁהוּא דָּבַר טָמֵא ע"י"ש וְעַל כֵּן הַכָּא גְּבִי טִלִית שֶׁל מִצְוָה הַרְמוֹז לְאוֹר מִקִּיף וְנַעֲשֶׂה בּוֹ תִּיקוּן גְּדוֹל נִרְאָה דְּצֶמֶר גָּפֶן עֲדִיף. (וְעוֹד שְׂקֶשֶׁה לְמַצּוֹא צִיצִית לְשִׁמָּה).

טִלְתִּי לִילִידִים

הַסִּפְרִידִים נִהְגוּ שֶׁכֵּל יֶלֶד לֹבֵשׁ צִיצִית מִרְגַּע שִׁיכּוֹל לְשִׁמּוֹר עֲלֵיהָ. כְּדַבְרֵי הַגִּמְרָא (סוֹכָה דף מב.): "תִּנּוּ רַבָּן: קִטָּן הַיּוֹדֵעַ לִנְעֹנֵעַ - חִיּוּב בְּלוּלָב, לְהַתְעַטֵּף - חִיּוּב בְּצִיצִית, לְשִׁמּוֹר תַּפְלִין - אֲבִיו לֹקַח לוֹ תַּפְלִין. יוֹדֵעַ לְדַבֵּר - אֲבִיו לּוֹמֵד תּוֹרָה וְקִרְיָתָה שְׁמַע. תּוֹרָה מֵאִי הִיא? - אֲמַר רַב הַמְנוּנָא: (דְּבָרִים לג) "תּוֹרָה צוּה לִנּוֹ מִשָּׁה מוֹרֶשָׁה קָהֶלֶת יַעֲקֹב". וְכֵן כַּתֵּב בְּשׁוּ"ע (סִימָן יז, סעיף ג): "קִטָּן הַיּוֹדֵעַ לְהַתְעַטֵּף, אֲבִיו צֶרֶךְ לִיקַח לוֹ צִיצִית לְחִנּוּ". אֲפִילוֹ קוֹדֵם בְּרַ מִצְוָה. וְכַתֵּב הַרְמ"א "וְדוֹקָא כְּשִׁיּוֹדֵעַ לְעַטֹּף שְׁנֵי צִיצִיתוֹת לְפָנָיו וְשִׁנָּים לְאַחֲרָיו, וְיוֹדֵעַ לְאַחֲזוֹ הַצִּיצִית בִּידוֹ בְּשַׁעַת קִי"ש". יֵשׁ אֲשַׁכְנִזִּים שֶׁנּוֹהֲגִים לֹא לְהַתְעַטֵּף בְּטִלְתִּי עַד הַחֲתוּנָה. וְסִמְכּוֹ עַל הַפְּסוֹק (דְּבָרִים פֶּרֶק כב, יב) "גְּדִלִים תַּעֲשֶׂה לָךְ עַל אַרְבַּע כְּנָפוֹת כְּסוּתֶךָ אֲשֶׁר תַּכְסֶּה בָּהּ: כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וְכו'". יֵשׁ אֲשַׁכְנִזִּים שֶׁגַּם מְגִיל בְּרַ מִצְוָה לֹבֶשִׁים הִילִידִים טִלְתִּי. וְכֵל זֶה כִּיּוֹן שֶׁאֵין מְקוֹר הַלְכָתִּי מְבוֹסֵס לְכָךְ לַחֲכוֹת עַד הַחֲתוּנָה. וּמוֹבָא בְּגִמְרָא קִידוּשִׁין (כט) שֶׁרַק אֲנָשִׁים נְשׂוּאִים הִיוּ מְכַסִּים אֶת הָרֹאשׁ בְּטִלְתִּי, ע"כ' אֵין זֶה פְּטוּר אוֹתָם מְכִיסוֹי הַגּוֹף בְּטִלְתִּי. (עֵינִין כְּנַה"ג)

וְכַתֵּב הַמִּשְׁנִי"ב (ס"ק יז) שֶׁתְּמוּהוּ בַּעֲיִנָּיו מֵהַ שְׁנֵהֲגוּ לֹא לְלַבֵּשׁ טִלְתִּי קוֹדֵם הַחֲתוּנָה. כַּתֵּב "כֹּל זֶה דּוֹקָא כְּשֶׁלֹּא הִגִּיעַ עֲדִינָן לִי"ג, אֲבָל מִי"ג וְאֵינִי לִי"ג חִיּוּב בְּצִיצִית כְּגִדּוֹל וּמִי"ש בְּדִרְשׁוֹת מֵהַר"י"ל בְּהַלְכוֹת נְשׂוּאִין שֶׁנּוֹהֲגִין שֶׁגַּם נַעֲרִים גְּדוּלִים אֵין מִתְעַטְפִּים בְּצִיצִית עַד שֶׁנְּשׂוּאִין לָהֶם נָשִׁים וְסִמְכּוֹ לָהֶן אֲקָרָא דְּכַתֵּב "גְּדִלִים תַּעֲשֶׂה לָךְ" וְסִמֵּךְ לָהּ "כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה" הוּא דְּבַר תְּמוּהוּ דַּעַד שֶׁלֹּא יֵשׁ אִשָּׁה יְהִיָּה יוֹשֵׁב וּבִטֵּל מִמִּצְוֹת צִיצִית?". עַם כֹּל זֶה אֲפֶשֶׁר לְהַמְלִיץ וְלֹמַר שֶׁכִּיּוֹן שְׁלֹבֶשִׁים טִלְתִּי קִטָּן לֹא בִּיטְלוּ מִצְוֹת צִיצִית.

בְּגָדֵי עוֹר וְנִילוֹן

בְּשׁוּלְחַן עֵרוֹךְ (סִימָן י, סעיף ד): "טִלְתִּי שֶׁל בְּגָד וְכַנְפִּיהַ שֶׁל עוֹר - חִיּוּב. הִיא שֶׁל עוֹר וְכַנְפִּיהַ שֶׁל בְּגָד - פְּטוּרָה". אֲפִילוֹ מִדְּרַבָּן כִּיּוֹן שֶׁעוֹר אֵינוֹ בְּכָלֵל בְּגָד (מִשְׁנֵה בְּרוּרָה שֶׁם). אֲמַנְם כֹּל זֶה דּוֹקָא בִּירְעִיָּה שֶׁל עוֹר אֲבָל אִם עֲשֶׂה מֵהַעוֹר חוּטִין או רְצוּעוֹת וְאֵרָג מִזֶּה בְּגָד - חִיּוּב, וְכֵן יִרְעִית נִילוֹן שְׁלֹבֶשִׁים לְהַגְנָה מִגַּשְׁם - אֲפִילוֹ אִם יֵשׁ לָהּ אַרְבַּע כְּנָפוֹת מִשְׁנֵי הַצַּדִּים פְּטוּרָה מִצִּיצִית כִּיּוֹן שֶׁאֵינָה "בְּגָד" אֲךָ בְּגָד הַעֲשׂוֹי מִחוּטִי נִילוֹן אֲרוּגִים - חִיּוּב בְּצִיצִית מִדְּרַבָּן.

אִיזָה צִיצִית יִטְיִלוּ בְּבִגְד אֲרוּג חוּטִי נִילוֹן?

אִם יִרְצֶה לְהַטִּיל צִיצִיתוֹת שֶׁל חוּטִי נִילוֹן הוּא יִתְקַל בְּבַעֲיָה כִּיּוֹן שֶׁשְּׂקֶשֶׁה לְמַצּוֹא חוּטִי נִילוֹן שֶׁנִּטּוּ לְשִׁם מִצְוֹת צִיצִית. שֶׁהִרִי מִיִּצְרִים בְּמַפְעֵלִים חוּטִי נִילוֹן בְּאוֹפֵן מְכַאֲנִי בִּיצוֹר הַמוֹנִי לְשִׁם בְּגָדִים וְאֵין מִי שְׁמִיַּיֵּצַר חוּטִים אֲלוֹ לְשִׁם צִיצִית וְהִרִי "הַחוּטִין - צֶרֶךְ שִׁהְיוּ טוֹוִין לְשִׁמָּה. שִׁיאֲמַר בְּתַחֲלַת הַטוֹוִי שֶׁהוּא עוֹשֶׂה כֵּן לְשִׁם צִיצִית" (שׁוּלְחַן עֵרוֹךְ סִימָן יא סעיף א). הַפֶּתֶרֶן הוּא בְּחוּטִי צֶמֶר. שֶׁהִרִי כַּתֵּב בְּשׁוּלְחַן עֵרוֹךְ (סִימָן ט, סעיף ב) "צִיצִית שֶׁל פְּשִׁתִּים או שֶׁל צֶמֶר רַחֲלִים פּוֹטְרִים בְּכָל מִינֵי בְּגָדִים, צִיצִית שֶׁל שֹׂאֵר מִינִים - אֵין פּוֹטְרִים אֲלֵא בְּמִינִים, כְּגוֹן מִשִּׁי לְבָגֵד מִשִּׁי, וְצֶמֶר גָּפֶן לְצֶמֶר גָּפֶן, אֲבָל שֶׁלֹּא בְּמִינִים - אֵין פּוֹטְרִין".

אֲמַנְם מֵהַר"ם מְרוֹטֵנְבוֹרְג וְהַב"ח חֲלָקוֹ עַל דַּעַה זֹאת וּפִסְקוֹ שֶׁאֵין חוּטִי צֶמֶר מוֹעִילוֹת לְבָגֵד נִילוֹן או לְבָגֵדִים אַחֲרִים (וְכֵן כַּתֵּב הַשׁוּ"ע הֶרֶב לְהַחֲמִיר). וְרַק חוּטִי נִילוֹן שֶׁנִּטּוּ לְשִׁמָּה. וְאֵעִי"פ שֶׁאֵין אֲנוּ פּוֹסְקִים הַלָּכָה כְּמוֹתֵם רֹאיוֹ לְחוּשׁ לָהֶם לְכַתְחִילָה. וְלִכֵּן יִשְׁתַּדֵּל כָּל אָדָם לִיקַח בְּגָד אַרְבַּע כְּנָפוֹת צֶמֶר וְיֵשׁ בּוֹ צִיצִית צֶמֶר בֵּין בִּקְצֵי וּבֵין בְּחוּרָף עַל מִנְתִּי לְקִיָּים מִצְוֹת צִיצִית מִתְּהוֹרָה לְפִי לִי הַדְּעוֹת. (עֵינִין כְּנַה"ח ס"ק ה וְבִא"ח נח א). וּפְעַם הִיתָה בַּעֲיָה כִּזֹּאת בְּחוּטִי מִשִּׁי שֶׁאֵין מִי שִׁיעֲשֶׂה לְשִׁמָּה. וְכַתֵּב כֵּן בְּבִרְכִי"י שֶׁאֵין מִשִּׁי שֶׁנִּטּוּהוּ לְשִׁמָּה. וְעַל כֵּן יִשְׁתַּדֵּל אָדָם בְּטִלְתִּי צֶמֶר גַּם בְּגִלֵּל הַצִּיצִית. (עֵינִין בִּא"ח שֶׁם).

קול צופיך

מִן הָרֹאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֶה"ג הַמְּקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הֶרֶב מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

תְּצוּהוּ - תִּשְׁ"ס - מֵאֵת מֵאֵת מִן הָרֹאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֶה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

ולא הפסיק בינתיים בשיחה או בדברים אחרים - אינו צריך לחזור ולברך". (עיין ר"פ ח"ג א.)

ומי שישן עם טלית קטן - יותר טוב שיברך על טלית גדול ויכוון גם על הטלית הקטן שעליו (רדב"ז ח"ו ב לאלפים רס). וכמו שמופיע ב"לשם יחוד" שכתב הרב בעל בן איש חי וכמו שמופיע בסידור. במקרה זה מברך כמובן רק "להתעטף" כיון שעל שבטלית הגדול הוא מתעטף וברכה זו פוטרת גם את הטלית הקטן אע"פ שלא התעטף בו. (עיין מג"א ח ס"ק כא.)

כוונה

אם אדם לא כיון במצווה הרי הוא בגדר "ותהי מצוותם אותי מצוות אנשים מלומדה". ויש ספק אם קיים את המצווה. וכתב בשולחן ערוך (סימן ס, סעיף ד) "יש אומרים שאין צריכות כוונה, ויש אומרים שצריכות כוונה לצאת בעשיית אותה מצוה, וכן הלכה".

וכתב במשנה ברורה "כתב המגן אברהם בשם הרדב"ז דזה דוקא במצוה דאורייתא אבל במצוה דרבנן א"צ כונה. ולפי"ז כל הברכות שהם ג"כ דרבנן לבד מברכת המזון אם לא כיון בהם לצאת - יצא בדיעבד אך מכמה מקומות בשו"ע משמע שהוא חולק על זה, וכן מבאר הגר"א בסימן תפ"ט משמע ג"כ שאין לחלק בין מצוה דאורייתא למצוה דרבנן.

ודע דכתב המ"א לקמן בסימן תפ"ט סק"ח דאף דהשו"ע פסק להלכה דמצוות צריכות כונה וא"כ היכא שלא כיון בפעם ראשונה - צריך לחזור ולעשות המצוה. אעפ"כ לא יברך עוד עליה שלענין ברכה צריך לחוש לדעת היש אומרים שאין צריך כונה".

ומסכם המשנה ברורה: "לכתחילה ודאי צריך לזהר לכיון קודם כל מצוה לצאת ידי חובת המצוה וכן העתיקו כל האחרונים בספריהם". ולכן חיבר הבן איש חי ספר "לשון חכמים" ובו לשם יחוד כל מצווה ובמיוחד במצוות "ציצית תפילין וסוכה" שהתורה אמרה בהם סיבה "למען תהיה תורת ה' בפיך" "למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל" "וראיתם אותו וזכרתם". (בי"ח ועיין גר"א ס"ק טז). ולכן צריך בשלש אלו לכיון לקיים המצווה וגם לטעם המצווה שהתורה אמרה.

שהחיינו

אנו מברכים "שהחיינו" רק על בגד חדש או על דבר שבא משנה לשנה. ולכן כתב בשו"ע (סימן כב) כי מי שקנה טלית ועשה בו ציצית מברך "שהחיינו" שלא גרע מכל בגד אחר שמברכים עליו. ומברכים עליו בעת שלבוש ולא בעת שקושר החוטי. (עיין תוס' סוכה מו שאין לברך "שהחיינו").

ובבא"ח כתב דוקא אם עלה ביוקר ויש לו שמחה - מברך "שהחיינו". אבל על סתם בגד לא מברך. (בראשית ז).

ואם החליף חוטים לא מברך שהחיינו כי הבגד זה לא המצוה אלא החוטים ועל מצוה זו לא מברכים כי אינה מתחדשת. (כה"ח ס"ק ג). ספרדים נוהגים שביום חופתו של חתן מביאים לו טלית חדשה ומברך עליה שהחיינו ועל כל הבגדים החדשים וכלי הבית וכן על הכלה כמובן, ואומרים לחתן תברך על הטלית ותכוון על הכלה והבגדים וכו' ופוסטרי הכל. ופעם הייתי בחתונה ושכחו להביא טלית. ואמרת להם לעשות חופה בלי טלית ולא רצו להביא טלית של משהו אחר ונתן מתנה לחתן וברך "שהחיינו". ולכתחילה היינו מברכים בשעת הקניה והקשיה ובשעת בנית הסוכה אך נהגו לברך רק בשעת הלבשה והשימוש והכניסה לסוכה.

"וראיתם אותו" - ציציות בחוף או בפנים?

בשולחן ערוך (סימן ח, סעיף יא) כתב: "עיקר מצוות טלית קטן, ללבושו על בגדיו, כדי שתמיד יראהו ויזכור המצוות". ובסימן כד (סעיף א) כתב: "אם אין אדם לובש טלית בת ארבע כנפות, אינו חייב בציצית. וטוב ונכון להיות כל אדם זהיר ללבוש טלית קטן כל היום, כדי שיזכור המצוה בכל רגע. ועל כן יש בו חמשה קשרים, כנגד ה' חומשי תורה, וארבע כנפים, שבכל צד שיפנה יזכור. ונכון ללבושו על המלבושים. לפחות יזהר שיהיה לבוש ציצית בשעת התפלה". (ויש שהקשו שתירה משתי הלשונו "עיקר" ו"נכון").

יש אומרים שמצוות "וראיתם אותו" זה בא ללמדנו שכחות לילה פטורה מן הציצית. והחייב ללבוש על הבגדים היה רק בזמנם שהיו לובשים טלית גדול רק בבית הכנסת אך היום נוהגים ללבוש טלית קטן וגם טלית גדול - ילבשו הטלית גדול עם ציציות בחוף בבית הכנסת והטלית קטן בפנים. (עיין לב"י משם הנמוקי יוסף). ויש שעשו פשרה ואמרו שהבגד של טלית קטן יהיה בפנים והציציות בחוף. ועוד כתבו שבזמנם שהיו לובשים בגד רגיל אם היה לו ארבע כנפות היו מניחים עליו ציציות, אך כיום שאנו לובשים בגד מיוחד לציצית, כמו שמובא עם רב קטינא לקמן, הרי זו מעלה מיוחדת ו"כל כבודה בת מלך פנימה".

מצוה שבגופו וזאת הציצית והמילה. (עיין מג"א סימן כא ס"ק ג. וכבר כתב המג"א שהארי"י מחייב ללבוש טלית בלילה "ואם קבלה היא נקבל". ועיין כה"ח שם ס"ק טו).

סדינים ושמיכות - בגד לילה ביום

מי שישן ביום עם בגד לילה לדעת הרא"ש וסיעתו יהיה פטור מציצית כיון שהחייב תלוי בטיב הבגד ולדעת הרמב"ם וסיעתו יהיה חייב בציצית כיון שהחייב תלוי בזמן הלבשה. לפי זה מי ששוכב בצהרים או שקם אחרי עלות השחר ומתכסה בסדין צמר או שוכב על סדין מצמר או מכל דבר אחר חייב בציצית לדעת הרמב"ם כי יש בו ארבע כנפות. וגם בלילה לדעת הרא"ש וסיעתו לכאורה יצטרכו ציציות בסדין ושמיכה אם רגיל להשתמש בו לילה ויום? ולא ראינו מעודנו מי ששם ציצית בסדין או בשמיכה?

אולם במסכת שבת (כה, ב): "אמר רב יהודה אמר רב: כך היה מנהגו של רבי יהודה בר אלא, ערב שבת מביאים לו עריבה מלאה חמין, ורוחץ פניו ידיו ורגליו, ומתעטף ויושב בסדין המצויצין, ודומה למלאך ה' צבאות, והיו תלמידיו מחבין ממנו כנפי כסותו, (שלא היו מטילין ציצית בסדין שהתכסו בו) אמר להן: בני, לא כך שנית לכם, סדין בציצית - בית שמאי פוטרין ובית הלל מחייבין. והלכה כדברי בית הלל! ואינהו סברי - גזירה משום כסות לילה.

ובפרק התכלת (מנחות מ, א) "תנו רבנן סדין בציצית בית שמאי פוטרין ובית הלל מחייבין והלכה כבית הלל א"ר אליעזר רבבי צדוק והלא כל המטיל תכלת (בסדין) בירושלים אינו אלא מן המתמיהין? (וכתב המג"א ס"ק ג' שהנ"ל יתעטפו בסדין ולא שכבו עליו).

ולפי תוספות (מנחות מא, א ד"ה סדין) כל מצע חייב בציצית. כל כיסוי וכל כרית שיש להם ארבע כנפות ואע"פ שכתוב "כנפות כסותך אשר תכסה בה" שמשמעה רק שמיכה ולא מצע שאין מתכסים בו. ולפי זה מי שיש לו שמיכה של צמר שחייב מדאורייתא איך בבוקר מותר להתכסות בו או לשכב עליו להתעטף בו בלי ציצית? המרדכי בשם ה"ספרי" פוטר בסדין ששוכב עליו ולא מתכסה בו. (מג"א גר"א שם). וכתב בשו"ע (סימן יח, סעיף ב): "סדינים, אע"פ שאדם ישן בהם בבוקר, אין מטילין בהם ציצית". וכתב במגן אברהם בשם הבית יוסף שכמה גדולים הטילו ציציות בסדינים שלהם. ולדעתו יש לפטור אפילו בשמיכה ולא רק בסדין ששוכבים עליו, כיון שאין חיוב אלא דרך לבשה. (משנ"ב ח. כה"ח יז. שו"ע הרב ה). וכתב בבא"ח (לך לך יז) שאם יש לאדם שמיכת צמר או כר יעגל פינה אחת שלא יהיו בה ארבע כנפות ולא יכנס לספק איסור ביטול מצוות עשה. במיוחד אם ישן אחר עולת השחר או ישן ביום. ואם יש לאדם גם סדין מצמר רחלים - יעגל פינה גם ממנו.

צעף - יש צעפים קטנים ויש צעף שאדם מתכסה בו מכל הצדדים, צעף כזה שמתכסה מכל הצדדים חייב בציצית כמו כל בגד אחר ובמיוחד אם הוא עשוי צמר. וכיון שלא מצוי להניח ציצית בבגד כזה יעגל אחת מפניו ואז יהיה פטור מהציצית. ובשו"ע (סימן י) "סודר שנותנין על הצואר במלכות ארץ ישראל, שנקרא בערבי שיי"ד, וכן בוק"א שהיו נותנין בספרד על כתפיהם - פטורים" כיון שאינם עוטפים את הגוף. אבל העוטפים הגוף חייבים. (עיין בא"ח נח ה).

מעיל או פראק - וכן פראק של רבנים או מעיל שיש לו ארבע כנפות שתיים מלפניו ושתיים מאחוריו ורובו פתוח מאחוריו - חייב בציצית. וגם כאן המטיל ציצית בפראק או מעיל הריהו ממהממהיין ולכן נהגו לעגל אחת מפניו. (עיין שו"ע י ס"ע ז). מעיל או בגד אם לובשה כשארבע הכנפות לצד אחד בלבד - אינה חייבת בציציות ומי שלבוש ציצית בצורה כזו - אינו מקים המצווה וקורב להיות ברכותיו לבטלה. (כה"ח סימן ח ס"ק ט).

ברכות - על מצוות ציצית

כתב בשולחן ערוך (סימן ח, סעיף ה): "מברך: להתעטף בציצית". (י"ב בשוא ועיין בא"ח בראשית ב משנ"ב י). ובסעיף ו' כתב השו"ע "על טלית קטן יכול לברך 'להתעטף' אע"פ שאינו מתעטף אלא ללבושו". וכתב רמ"א: ויש אומרים שמברכין עליו: "על מצוות ציצית" וכן נוהגין ואין לשנות. וכתב בן איש חי (בראשית ו). "בין בטלית קטן ובין בטלית גדול יברך מעומד, ומנהג רבינו הארי"ז ז"ל שגם טלית קטן היה תחלה מעטף בו ראשו, ואח"כ מוריד אותו על גופו, ולפיכך היה מברך על טלית קטן להתעטף, וכל אדם אם יעשה כן הנה מה טוב, אך מי שאינו מעטף בו ראשו אלא תכף מורידו על גופו ולבושו, יברך 'על מצוות ציצית' ולא יברך להתעטף".

מתי לברך?

כתב השולחן ערוך (סימן ח, סעיף יג): "הלבוש טלית קטן ומברך עליו, וכשהולך לבית הכנסת מתעטף בטלית גדול, צריך לברך עליו, דהליכה מביתו לבית הכנסת חשיבה הפסק. ואם מתפלל בתוך ביתו, - אם היה דעתו מתחלה גם על טלית גדול

קול צופיך

מִן הָרֹאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֶה"ג הַמְּקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הֶרֶב מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

תְּצוּהוּ - תִּשְׁ"ס - מֵאֵת מֵאֵת מִן הָרֹאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֶה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

אבל יש חשש שיתבטלו החוטים. ולכן יבדוק כדלעיל ובמיוחד אחרי הכיבוס. ובטלית של שבת טוב שיבדוק ביום שישי ועם כל זה טוב תעשה האשה אם תבדוק אחרי הכביסה פעם ראשונה שמא נקרע חוט ותפריד את החוטים (כעצת הבא"ח בטלית קטן) כיון שהבעל לפעמים טרוד מלבדוק, ולבושה בשבת ואינו יכול להפריד החוטים אלא לבדוק בלבד.

וכן כתב בא"ח (בראשית ג.) "קודם שיברך יעיין ויבדוק בחוטי הציצית שלא יהיה בהם חסרון הפוסל, וגם יפריד הציציות בידיו שלא יהיו החוטים מסובכין זה בזה. ורק בשבת לא יפריד אלא יבדקם בלבד, וגם עוד יזהר בכל יום לבדוק ולעיין החוטים למעלה בקרן במקום הנקב, שאם נפסק שם אפילו חוט אחד - פסול. ובשעת הדחק שאחר לבא או שהציבור ממתנין עליו לעשות פתיחת ההיכל או לקרא בתורה יוכל לסמוך אחזקה ולא יבדוק באותה הפעם, וכן מי שהולך בדרך ואין בידו לתקן, כתבו האחרונים שיש לסמוך על החזקה ולא יבדוק." (עיי"ש).

טלית בנוחיות

טלית דבר חשוב מאוד וזה בגד מאוד קודש. יש שואלים האם מותר להכנס לנוחיות עם טלית קטן? כולם יודעים שעם טלית גדול אסור להכנס לשירותים אך מה עם טלית קטן? יש אומרים שטלית קטן הוא קדוש ואסור. ובשו"ע (כא, סעיף ג) "מותר להכנס בציצית לבית הכסא" ובלבד שיכסה את החוטים מתחת לגופיה או בתוך כיס מיוחד העשוי לכך. (כח"ח ס"ק יג בא"ח בראשית ט).

ציצית העשויה כלאים בלילה

מעיקר הדין מותר ללבוש כלאים בבגד שיש בו ציצית. על ידי ששמים חוטי צמר בבגד פשתן בזמן שהיה תכלת. וחכמים למדו זאת מסמיכות הפסוקים (דברים פרק כב, יא-יב) "לא תלבש שעטני צמר ופשתים יחדו: גדלים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך אשר תכסה בה".

ובתוס' (מנחות שם) שם הקשו הרי בלילה פטור אדם מציצית אם כן מיד כשיכנס הלילה יתחייב משום כלאים: "ואור"י דהכא נמי אשמעינן דאפילו בלילה אין בה משום כלאים אף על גב דלאו זמן ציצית היא דלגמרי התיר הכתוב כלאים של ציצית". וברמב"ם כתב שאסור ללבוש בלילה ציצית שיש בה כלאים כי לילה לאו זמן ציצית ועיין לקמן (ובכסף משנה פרק ג הלכה ח כתב שהרמב"ם מתיר).

ציצית העשויה כלאים לאשה

ובגמרא (נדרים מט, ב) "דביתהו דרבי יהודה נפקת, נקטת עמרא עבדה גלימא דהוטבי, כד נפקת לשוקא מיכסיא ביה, וכד נפיק רבי יהודה לצלויי הוה מיכסי ומצלי, וכד מיכסי ביה הוה מברך: ברוך שעטני מעיל. זימנא חדא גזר רבן שמעון בן גמליאל תעניתא, ר' יהודה לא אתא לבי תעניתא, אמרין ליה: לא אית ליה כסויא, שדר ליה גלימא ולא קביל. דלי ציפתא ואמר ליה לשלוחא: חזי מאי איכא, מיהו לא ניחא לי דאיתנהי בהדין עלמא" (תרגום) = אשתו של רבי יהודה קנתה צמר ועשתה ממנו מעיל חשוב והיתה מתכסה בו כשהיתה יוצאת לשוק. גם רבי יהודה היה לובש את אותו בגד כשהיה יוצא להתפלל והיה מברך עליו "ברוך שעטני מעיל". פעם אחת גזר רבן שמעון בן גמליאל תענית ורבי יהודה לא בא כי אשתו לבשה את הבגד היחיד שהיה להם באותו יום. שאל עליו רשב"ג ואמרו לו שאין לרבי יהודה מעיל ללבוש, שלח רבן גמליאל בגד לרבי יהודה ולא קיבל. נעשה נס והראה רבי יהודה לשלח של ר"ג אוצרות של זהובים מתחת למחצלת בביתו. אמר לו: ראה כמה יש כאן! אך איני רוצה ליהנות מהעולם הזה).

בגד זה שמראהו היה ודאי מתאים גם לאיש וגם לאשה (שאל"כ היה בו איסור "לא ילבש גבר שמלת אשה") כנראה שהיה בו ציצית (כדלקמן). ואם היה בו גם כלאים היה מותר לרבי יהודה ללבושו. האם היה מותר גם לאשתו ללבושו. האם ההיתר הוא בגלל הבגד שיש בו ציצית או באדם הלובוש? ואומר תוס' (מנחות שם) "ובספרי תניא: "כסות המיוחד ליום ולילה - חייב בציצית. רבי יהודה בן בבא אומר: ביחוד בטלו חכמים את כסות של אשה מן הציצית ולא חייבו בטלית אלא מפני שבעלה מתכסה בו" לכך נראה דכלאים בציצית שרי בין ביום בין בלילה בין לאשה".

*רוצים לקבל קול צופיך באמייל כל שבוע !!

שלחו לנו בבקשה באמייל ל- webmaster@harav.org

הארי"י ז"ל כתב שאין ללבוש את הציצית בחוץ כי ראתה הציצית זו ראייה פנימית, ויש ללבוש הטלית הקטן רק בפנים ולא בחוץ. וזהו שכתב בשער הכוונות (דף ז) שצריך להסתכל בציצית כל שעה. וטוב להסתכל בהם בשעה שלובשם, בעת התפילה וקריאת שמע כשאומר "וראיתם אותו". הנהיגם כבן איש חי והארי"י לא מוציאים הציציות בחוץ כלל וכך נהגו אבותינו ואבות אבותינו. (עין עולת תמיד כג, ר"פ ח"ג יא, ארץ החיים י"ד שגא, מהריק"ש, ניצוצי אור להחיד"א בראשית דף רה ע"א, ישכיל עבדי ח"ה ב).

הנהיגם כרמ"א צריכים להוציא את הציציות בחוץ. וכתב המשנה ברורה (סימן ח, ס"ק כו) "ואותן האנשים המשימין הציצית בהמכנסים שלהם לא די שמעלימין עיניהם ממאי דכתיב "וראיתם אותו וזכרתם" וגו' עוד מבזין הן את מצות השם יתברך ועתידין הן ליתן את הדין על זה. ומה שאומרים שהולכים בין הנכרים לזה היה די שישמרו הציציות בתוך הכנף. ואילו היה להם איזה דורון ממלך ב"ו שחקוק עליו שם המלך כמה היו מתקשטין בו לפני האנשים תמיד, וק"ו בציצית שמרמז על שם מלך מלכי המלכים הקב"ה וכדלקמן בסימן כד ס"ה כמה מתכבד האדם הנושא שמו עליו ואמרו חז"ל "הזהיר במצות ציצית זוהר ורואה פני השכינה". ומשמע מן הכתובים דהיהודים שישארו לעת קץ יהיו מצויינים במצוה זו כמה דכתיב "ובאו עשרה אנשים מכל לשונות הגוים והחזיקו בכנף איש יחודי וגו'" ואמרו חז"ל על זה "כל הזהיר במצות ציצית - זוהר ומשמשין לו שני אלפים ושמונה מאות עבדים וכו'".

בצבא אני מייצג לבחור שנמצא שם או בכל מקום שמרגיש כי הוא צריך חיזוק שיוציא את הציציות בחוץ. ואע"פ שהוא ספרדי ונוהג כדעת הארי"י והבא"ח לילך עם ציציות בפנים. בצבא ינהג כדעת השו"ע. ויתגאה בדרכי ה'. בשיבה וכן מי שלומד בשיבה ששם כולם הולכים עם ציציות בחוץ ולא רוצה להיות שונה מכולם - ילך עם ציציות בחוץ.

איסור ציצית בלילה או בבית עלמין

בגמרא (ברכות יח, א): "אמר רב יהודה: כל הרואה המת ואינו מלוהו - עובר משום (משלי י"ז) לעג לרש חרף עשהו. ואם הלוחו מה שכרו: אמר רב אסי, עליו הכתוב אומר: (משלי י"ט) מלוה ה' חונן דל, (משלי י"ד) ומכבדו חנן אביו". ובשולחן ערוך (סימן כג סעיף א) "מותר ליכנס בבית הקברות והוא לבוש ציצית, והוא שלא יהא נגרר על הקברות, אבל אם הוא נגרר על הקברות, אסור משום לועג לרש (משלי יז, א) במה דברים אמורים? בימיהם, שהיו מטילים ציצית במלבוש שלובשים לצורך עצמם, אבל אנו שאין מכוונים בהם אלא לשם מצוה, אסור אפילו אינם נגררים. והני מילי כשהציציות מגולות, אבל אם הם מכוסים, מותר". ולכן בשעת לילה, תוך ארבע אמות למיטה, אלה שמוציאים הציציות צריכים להזהר להכניס הציציות לבגד. וכן אם יוצא עם טלית בידו מבית הכנסת צריך להסתירה. וכמו כן צריך להזהר לא להתפלל ליד הלוחי או ליד קבר. וצריך להזהר גם לא ללכת עם ספר ביד אלא אם כן הספר הוא שייך לכבוד הנפטר כגון ספר תהילים או תפילות על קברי צדיקים.

כבוד טלית

מצוה הציצית יקרה וחשובה מאוד, וכפי שכתב הבא"ח לעיל היא אור מקיף כל גופו של אדם. חלוקה דרבנן. ורק בגלל חשיבותה הגדולה, ליגלו עליה קרח. ולעיתים לבא ערכה גדול למעלה למעלה והתלה ערכה הגדול האמיתי וכפי שאומרת הגמרא כל אחד מאומות העולם יבוא וירצה להחזיק בכנפות הטלית, ויאמרו להם להזהר לא ליגע בציציות שאורם גבוה מאוד.

כיבוס טלית

האם מותר לכבס טלית עם בגדים אחרים? האם אין בזה בזיון מצוה. הרי אנחנו משתדלים שלא יגררו חוטי הציצית על הקרקע משום בזיון ואין נכבסם עם בגדים פנימים? אבל הקודם שהיו מכבסים ביד, היו מכבסין טלית בגיגית אחת ובפני עצמה. ביד היום שלא מפעלים מכונה בשביל בגד אחד, יש מי שאומר שאסור לכבס עם בגדים פנימים אפילו של איש כי זה לא כבוד. ובמיוחד היום שהטלית אינו בגד כמו כל בגד שמניחים בו ציצית אלא בגד מצווה בפני עצמו מיוחד למצוה. ואפילו ב"קטל" שהוא בגד שלובשים האשכנזים בימים נוראים כתבו עליו שלא להכנס עימו לנוחיות מפני הכבוד ואם כן בציצית על אחת כמה וכמה. (ועיין לרמ"א סימן כא שאין לתת למכבסה של גויים). לעומת זאת יש מי שאומר שהיום המכונה נקיה. ולכן למעשה מותר לכבס ציצית במכונה עם חולצה וכד' אבל לא עם גרבים ובגדים תחתונים שזה זלזול. וכשמכבסם יזהר שלא יסתבכו החוטים או יניחם בתוך שקית קשורה. ואע"פ יבדקם אחר כך.

להפריד חוטים - וכתב בשו"ע (סימן ח סעיף ז) "צריך להפריד חוטי הציצית זה מזה. ולענין בהם בכדי שלא יהיה ברכתו לבטלה". ובדור הקודם שהיו טווים את החוטים ביד היה מצוי שלפעמים החוט חלש ונקרע. היום שעושים חוטים במכונה, ואפילו אם עושים חוטים ביד - עושים אותם חזקים אין כל כך חשש שהחוט יחתך,

